

JAAKKO SUOMINEN

"Very irgent business matter"

"NIGERIALAISKIRJEET"
OSANA DIGITAALISTA KULTTUURIA

Tiistaina 2.9.2003 saan sähköpostia Justus K.:lta. Afrikan Yhdyspankissa työskentelevä Justus tekee mielenkiintoisen ehdotuksen ("very irgent business matter"). Joitakin vuosia aiemmin heidän asiakkaansa oli tallettanut pankkiin 20,5 miljoonaa dollaria. Sittemmin asiakas oli kuollut lento-onnettomuudessa ja rahat jääneet ilman omistajaa. Jos summaa ei nosteta kuluvan vuoden aikana, se paikallisen

lain mukaan joutuu pankille tai valtiolle. Justus pyytää, että minä esittäisin kuolleen lähisukulaista ja auttaisin rahojen siirrossa ulkomaille. Palkkioksi saisin 30 prosenttia kokonaissummasta.

Artikkelissa tutkin "nigerialaiskirjeiden" nimellä tunnettuja petossähköposteja, joissa pyydetään vastaanottajalta apua rahansiirtojen tekemisessä yleensä Afrikasta Eurooppaan. Tutkimusaineistoni koostuu 57:stä syksyllä 2003, 72:sta syksyllä 2004 keräämästäni kirjeestä sekä vuoden 2005 lopulta tammikuuhun 2006 keräämästäni 43 kirjeen vertailuaineistosta. Artikkelini on kaksiosainen. Ensin analysoin viestien rakennetta ja sisältöä muun muassa kirjeissä mainittuihin tapahtumamaihin sekä käsittelen tutkimusaineistossa tapahtunutta muutosta. Tyyliltään ja rakenteeltaan kaikki viestit muistuttavat toisiaan, mutta esitän kaksi toisistaan poikkeavaa "nigerialaiskirjeiden" perustyyppiä, bisneskirjeet ja konfliktikirjeet, jotka sijoittavat tapahtumansa Afrikan eri alueille ja eroavat toisistaan taustatarinoidensa perusteella. Artikkelin loppuosassa pohdin "nigerialaiskirjeitä" alustavasti suhteessa kysymyksiin etnisyyden esittämisestä, lukemisesta ja tulkinnasta.

Jotakuta edellä kuvattu tarjous saattaisi houkutella, mutta (valitettavasti?) kyse on huiputuksesta. Viesti paljastuu huiputukseksi monesta syystä. Ensinnäkään Justus K. ei ole ainoa, joka on lähestynyt minua rahansiirtoasiassa. Vastaavia viestejä on viime vuosien aikana tullut minulle satoja. Niitä ovat saaneet myös kaikki sähköpostia enemmän käyttävät tuttavani. Teema on sama, vaikka useimmiten viestin lähettäjän nimi vaihtelee ja viesteissä on pientä sisällöllistä muun-

telua. Yhteydenotto ei siis ole ainutkertainen tai ainutlaatuinen.

Viestit tuntuvat huiputukselta myös niissä käsiteltävien rahasummien suuruuden takia. Jussi Parikka (2005) mukaillen kirjeet näyttävät tietokonevirusten tapaan informaatiokapitalismin karanneena ja vinoutuneena utopiana, jonkinlaisena sähköisen kaupankäynnin epätoivottuna mutaationa. Yhtä lailla tiedämme viestit huijauksiksi, kun olemme lukeneet vastaavia tapauksia käsitteleviä valistuksellisia ja varoittavia artikkeleita Internetistä sekä sanoma- ja aikakauslehdistä. Valistuksellisista lähteistä opimme, että Justus K.:n viesti on esimerkki "nigerialaiskirjeistä", niin kutsutuista 419-petoksista, jotka ovat niihin lankeaville vahingollisia.¹ Vastaanottaja joutuu lopulta itse siirtämään rahojaan tai hänet houkutellaan ulkomaille, kaapataan ja hänestä vaaditaan lunnaita.²

Innostumisena alkaneesta sähköpostin käytöstäni on kokemuksen myötä tullut yhä kyynisempää ja kriittisempää, osin turhautunutta. Sähköposti ei enää läheskään aina ole osoitettu vastaanottajalle henkilökohtaisesti; sillä ei ole hänelle sel-

keää työhön, vapaa-aikaan tai ihmissuhteisiin liittyvää käyttöarvoa. Yhä suuremman osan sähköpostiliikenteestä muodostaa ”roskaposti”, joka koostuu erityisesti ilman vastaanottajan suostumusta lähetetyistä mainoksista ja erilaisista haitallisista sähköpostin liitetiedostoista.³ Tämän artikkelin tarkoitus on kuitenkin kääntää henkilökohtainen kyyninen turhautuminen tutkimukselliseksi ihmettelyksi: mitä niin sanotut nigerialaiskirjeet ovat digikulttuurisena ilmiönä? Miten ne mahdollisesti eroavat toisistaan? Millä keinoin niiden tekijät pyrkivät vaikuttamaan postin vastaanottajiin? Miten ”nigerialaiskirjeitä” voisi tutkia?

Lähteinä käytän erityisesti minulle viime vuosien aikana lähetettyjen viestien kokoelmaa. Suuri osa viesteistä on tullut suoraan minulle muun sähköpostiliikenteen oheistuotteena, mutta jonkin verran viestejä olen saanut myös ystäväiltäni, jotka ovat tienneet minun tekemän tutkimusta nimenomaan ”nigerialaiskirjeistä”. Hallussani olevien viestien kokoelma (172 viestiä) ei ole kattava tai täydellinen, mutta se on satunnaisotoksenakin edustava, sillä viestit alkavat sisällöllisesti toistaa nopeasti itseään, eikä niiden rakenne ole juuri muuttunut useamman vuoden tarkasteluajanjakson kuluessa.⁴

”Nigerialaiskirjeet” ja roskaposti – tarkastelun lähtökohtia

Sähköpostinkäyttäjät törmäävät 419-kirjeisiin säännöllisesti osana roskapostitulvaa. Ei-toivotun roskapostin määrä on kasvanut viime vuosina vastatoimista huolimatta. Arviot roskapostin määrästä vaihtelevat, mutta tällä hetkellä ne muodostavat useita kymmeniä prosentteja maailman sähköpostiliikenteestä. Suomalaisen tietoturvaorganisaatio CERT-FI:n huhtikuussa 2005 julkaiseman raportin mukaan roskapostin määrä Suomessa oli 35–40 prosenttia kaikista sähköpostiviesteistä yksittäisten liikennehuippujen ulottuessa jopa 80 prosenttiin. Saman raportin mukaan roskapostin määrä on kansainvälisesti pysynyt aiemmalla tasolla, mutta roskapostilähteiden määrä oli vähentynyt.⁵

419-petoskirjeet, joita tässä artikkelissa analysoin, muodostavat vain murtoosan kaikesta roskapostiviestinnästä, mutta ovat silti yleinen ja tyyppinen roskapostin alalaji. Petoskirjeet ovat usein peräisin Länsi-Afrikan maista, erityisesti Nigeriasta. Joidenkin väitteiden mukaan kirjepetosten tekeminen on jopa kolmanneksi tai viideksi tärkein elinkeino maassa. Samojen – usein Internetistä löytyvien – lähteiden mukaan useat muihin maihin tapahtumiltaan sijoittuvat kirjeet ovat itse asiassa peräisin nigerialaisilta lähettäjäiltä, jotka ovat sijoittuneet Nigeriaan, muihin Afrikan maihin, Dubaihin tai Amsterdamin ja Lontoon kaltaisiin suurkaupun-

keihin. Samantapaisia petosyrittäjiä on muissakin maissa.⁶ He lähettävät viestejä massapostituksina. Tästä syystä 419-viestejä ei voi analysoida, kuten sähköpostia usein, niinkään henkilökohtaisena kahdenvälisenä vertaisviestintänä, joka tähtää joko tehtäväorientoituneeseen tai sosioemotionaaliseen hyötyyn tai merkitykseen, yhteisyyden tai yhteisöllisyyden ylläpitoon. (Vrt. Salo & Zimmerbauer & Suutari 2005, 2–4.) Pikemminkin viestejä on analysoitu kaupankäyntinä, henkilökohtaiseksi naamioituna (sekä lähettäjän että vastaanottajan osalta) massamarkkinointina, jonka tavoitteena on kylläkin henkilökohtaisen kauppasuhteen synnyttäminen (ks. esim. Schwartz & Garfinkel 1999, 10–13). Tämä mainosposti on osa verkkomarkkinointia, johon kuuluvat sähköpostin lisäksi mainosivustot, -bannerit, mainoschatit ja muut palvelut sekä sähköinen kaupankäynti laajemmin (verkkomainonnan perustyypeistä ks. esim. Steinbock 1998).

Mediakulttuurin tutkija(kaan) ei voi juuri rajoittaa sähköistä mainos- ja roska-postitulvaa. Hän voi kuitenkin kääntää tilanteen tutkimalla viestintää ja sen sisältöä. Tällöin roska-posti muuttuu riesasta tutkimusaineistoksi ja omakohtainen harmi vähenee – ainakin aineiston keruun ajaksi. Tutkimuskohteena roska-posti on kiinnostava ja tärkeä jo pelkästään siksi, että sähköposti on yksi keskeisimpiä ja tavallisimpia sovelluksia, jonka kautta törmäämme Internetiin ja digitaalisuuteen kulttuuri-ilmiönä. Roska-posti puolestaan muodostaa yhä merkittävämmän osan sähköpostiliikenteestä. Kuitenkin sähköpostia on tutkittu vain rajallisesti, usein nimenomaan työhön liittyvänä keskinäisviestintänä jo 1980-luvulta lähtien. (Salo & Zimmerbauer & Suutari 2005, 1–4; ks. myös esim. Steinfeld 1985; Sproull & Kiesler 1986; Williams 1999) Tekstikeskeisenä, vanhahtavalta tuntuvalta verkkokommunikaatiomuotona sähköposti tuntuu jäävän ajoittain paitsioon uuden median ja digitaalisen kulttuurin tutkimuksessa.

Roskapostia koskeva julkinen keskustelu, tekninen populaarikirjallisuus ja tieteellinen tutkimus lähestyvät tavallisesti roskapostia ongelmana, josta pyritään pääsemään eroon (ks. esim. Järvinen 2000; Schwartz & Garfinkel 1999). Roska-postiongelmaan pyritään löytämään ratkaisuja muun muassa lainsäädännön, rikoksen-torjunnan tai tekniikan kehittämisen kautta. Viime vuosina on tosin Suomessakin ilmestynyt tutkimuksia, joissa sähköpostin erilaisia ”ei-hyödyllisiä” muotoja on tarkasteltu erityisesti sisällöllisesti. Tutkimuksen kohteena ovat olleet esimerkiksi erilaiset humoristiset viestit sekä pornopostitukset (ks. Aro 2003; Paasonen 2005; Salo & Zimmerbauer & Suutari 2005). Nämä tutkimukset toimivat oman tutkimukseni keskustelukumppaneina.

Suomenkielinen termi roska-posti (vrt. englannin *spam*) on kuvaava viitataan viestien käyttökelvottomuuteen ja harmillisuuteen. *Nykysuomen sanakirjassa* (1966) roska-sanalle annetaan synonyymeiksi sanat roju, kama, törky, ryönä ja rikat. Roska viittaa siis johonkin hylättyyn, puutteelliseen, ylimääräiseen, joka saattaa olla niin ikään myös esteettisesti tai aistimellisesti epämiellyttävää tai suorastaan terveydellisesti vaarallista.⁷ Termi antaa kuitenkin mahdollisuuksia myös vaihtoehtoisille lähestymistavoille. Kaisa Häkkisen *Nykysuomen etymologisessa sanakirjassa* (2004, 1061) todetaan, että varsinkin monikollisena sanana suomen ja karjalan kielen roska voi tarkoittaa myös ”käyttökelpoisia esineitä, kapineita tai työkaluja”. Tämä merkitysyhteys sopii hyvin lähtökohdaksi roska-postin mediakulttuuriseen tutkimukseen. Samaten mediakulttuurisen tutkimuksen voisi metaforisesti määrittää uusmediataiteen ohella toiseksi luovaksi keinoksi kierrättää ja jälleenkäsitellä digitaalista ryönää ja roskaa uudelleen hyödynnettävään kiinnostavaan muotoon.⁸ Jo roska-postin määrä osoittaa, ettei se ole vain anomalia, poikkeama, vaan keskeinen osa digitaalista kulttuuria ja verkkoviestintää, muun ”verkkoroskan”, kuten tietokonevirusten, tavoin (vrt. esim. Parikka 2005; 2006).

”Nigerialaiskirjeet” genrenä

Tässä artikkelissa tarkoitukseni ei ole jäljittää viestin lähettäjiä tai käsitellä 419-viestejä eli nigerialaiskirjeitä liiketoimintana tai ongelmallisena rikollisuutena vaan sähköisen viestinnän lajityyppinä, genrenä.⁹ Tavoitteena on ymmärtää ja analysoida 419-kirjeiden luonnetta osana digikulttuurista toimintaa.

Juha Herkmanin oppikirjamääritelmän (2001, 108–112) mukaan elokuvan, kirjallisuuden ja television mediakulttuuriset lajityypit muodostuvat *sisältöjen, muotojen ja levityskanavien* tunnistettavuuksien kautta. Nämä kaikki osa-alueet määrittävät myös nigerialaiskirjeitä. Kirjeillä on yhteinen sisällöllinen funktio; tekstin ensisijaisia funktioita ovat liiketoiminta ja auttaminen, piilotteluna taka-ajatukseen petos. Kirjeistä löytyvät toistuvat henkilötyypit (liikemiehet, diktaattorit, diktaattorien uhrit) sekä sama sijainti (enemmän tai vähemmän tunnettu Afrikka tai joku toiseuden kautta katsottava maantieteellinen alue). Kirjeen muotokin on yhteinen. Viesti alkaa kiireellisyyttä ja luottamuksellisuutta painottavalla otsikolla. Varsinaisen viestin alusta voimme lukea lähettäjän esittelyn ja ongelman kuvailun, lopuksi bisnesehdotuksen ja lopputervehdyksen. Yhteisenä levityskanavana toimii Internetin sähköposti, jonka kautta viesti ikään kuin suunnataan vastaanottajalle henkilökohtaisesti.

Nigerialaiskirjeisiin voi niin ikään sovittaa ja mukailla tyyppittelyä, jota Rick Altmanin (2002, 25–27) mukaan yleensä käytetään elokuvagenren käsitteen yhteydessä. Lajityyppi merkitsee Altmanin mukaan ensinnäkin sinikopiota, kaavaa, joka toimii mediatuotannon mallina. Toisaalta genre toimii rakenteena, runkona, johon yksittäiset mediatuotteet perustuvat. 419-petoskirjeiden rakenteellinen samankaltaisuus kertoo tekijöiden noudattavan petoskirjeissä kaavaa, jota varioidaan tietyissä rajoissa. Altman toteaa niin ikään genren toimivan nimilappuna, joka on keskeinen mediatuotteiden levittäjien ja esittäjien päätösten ja kommunikaation kannalta. Se toimii myös sopimuksena, katsomis- tai tässä tapauksessa vastaanottajakompositiona, jota jokainen mediatuote käyttäjiltään edellyttää. Kirjeiden tekijät ja levittäjät tuskinpa kutsuvat tuotoksiaan nigerialaiskirjeiksi, vaan lajityyppittyminen tapahtuu tässä tapauksessa vastaanottajien, muun muassa kaltaisten tutkijoiden, aiheita käsittelevien lehtiartikkelien sekä vastahuijausten tekijöiden Internet-sivustojen ja keskustelupalstojen kautta.

Artikkelissa heuristisesti käytettävä lajityyppinäkökulma tulee esille erityisesti rakenteellisen analyysin kautta: tutkin viestien sisältöä ja rakennetta sekä viestien representaatioita afrikkalaisuudesta ja uuden teknologian käytöstä. Tutkimus koostuu kahdesta osasta. Ensin esittelen tutkimuksen lähtökohtia, aineiston peruspiirteitä sekä tutkin muun muassa, mihin Afrikan maihin nigerialaiskirjeet sijoittuvat ja mikä yhteys (kuvitteellisella) sijainnilla on kirjeiden sisältöalalajeihin. Pohdin myös keräämäni tutkimusaineiston pohjalta, miten nigerialaiskirjeet ovat muuttuneet kolmen viime vuoden aikana: millaisia lajimuunnoksia ja muutaatioita on tapahtunut. Esityksen toisessa osassa siirryn luokittelevasta tarkastelusta digitaalisen toiseuden alustavaan analyysiin. Pohdin kriittisiä lähtökohtia kirjeiden analysoimiseksi lähettäjiä ja vastaanottajia erottelevasta sekä vastakkain asettelevasta positioista. Keskeistä tässä artikkelissa on kuitenkin edellä mainittu lajityyppinäkökulma, joka tuo nigerialaiskirjeisiin remediaation ulottuvuuden. Jay David Bolterin ja Richard Grusinin (1999) käyttämä remediaation käsite viittaa medioiden välisiin lainailuihin sekä kerrostumisiin. Sähköpostin nigerialaiskirjeet remedioivat esimerkiksi aiempia petosviestejä sekä avunpyyntökirjeitä ylipäättään. Yhtä lailla ne remedioivat Afrikkaa ja kriisialueita käsittelevää uutisointia toisissa viestimissä ja viestinnällisissä tilanteissa.

Audiovisuaalinen remediaatio on viesteissä vähäisempää. Muusta roskaposti-mainonnasta nigerialaiskirjeet eroavat muun muassa kuvallisuuden – tai sen puutteen kautta. Niissä ei ole ainakaan toistaiseksi juuri käytetty kuvia, animaatioita, html-tehosteita tai linkkejä ulkopuolisille sivuille. Tilanne on erilainen verrattuna huumoriviesteihin tai pornopalveluita myyviin sähköposteihin, joissa tehosteiden asema on keskeinen (ks. Paasonen 2005, 59; Salo & Zimmerbauer & Suutari 2005). Karuudessaan 419-viestit näyttävät enemmän tavallisilta sähköpostikirjeitä kuin mainoksilta. Ne puhuttelevat vastaanottajiaan henkilökohtaisina yhteydenottoina. Voisi ajatella, että ihmiset ovat vastaanottavaisia näille viesteille, koska Päivi Erikssonin ja Katja Lähden verkkomainonnan kuluttajadiskursseja käsittelevän tutkimuksen mukaan kaikkein hyväksyttävintä Internet-mainontaa oli muutama vuosi sitten nuorten aikuisten mukaan nimenomaan hyväntekeväisyysmainonta, erityisesti kehitysmaiden auttamiseen tähtäävä mainonta. Toisaalta sellainen yllättävä mainonta, jota ei itse ole haluttu ja josta ei päästä eroon, on ihmisten mielestä kiusallisinta. Useat haastatelluista kokivat sähköpostimainonnan omaehtoista toimintaa ja Internetin käyttökokemuksen hallintaa häiritsevänä tunkeutumisena yksityiseen tilaan. (Eriksson & Lähde 2001, 56–58.) Internetin keskusteluryhmiä tutkinut Robert Arpo (2005, 34) toteaaakin sähköpostin olevan henkilökohtainen työväline, ”joka toimii merkittävässä osassa arjen sosiaalisten verkostojen luomisessa. Sähköpostissa korostuvat viestintävälineenä käyttäjän omat preferenssit, mahdollisuus valita kenen viestejä hän haluaa lukea ja kenelle kirjoittaa.” Sähköpostimainonta ja roskaposti usein kyseenalaistavat tai jopa loukkaavat tätä henkilökohtaista valinnan vapautta.

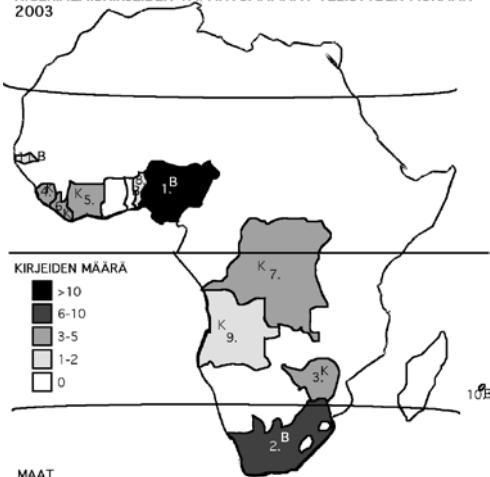
Tutkimusaineiston erityispiirteet

Tutkimuksen pohja-aineistoksi keräsin alkusyksystä 2003 noin kahden kuukauden ajan kaikki nigerialaiskirjeet, joita kahteen vakituisesti käyttämäni sähköpostiosoitteeseeni tuli. Tämän lisäksi täydensin aineistoa muutamalla kahden ”ulkopuolisen kerääjän” jatkolähtämällä kirjeellä.¹⁰ Poistin joukosta viestien täsmälliset kopiot, minkä jälkeen tutkimusaineistoni koostui 57 viestistä. Aineisto on suppea

verrattuna nigerialaiskirjeiden kokonaismäärään, sillä petosten vastustajien arkistoissa on ehkä jopa tuhansia erilaisia kirjeitä.¹¹ 57 kirjeen otos antaa kuitenkin jo varsin kattavan kokonaiskuvan 419-sähköpostikirjeiden perusrakenteesta ja rakenteellisista vaihteluista lajityypin sisällä.

Yhteensä niissä kerrottiin yli 1 miljardin 230 miljoonan dollarin rahamäärien siirtämisestä. Jos olisin auttanut kaikissa siirroissa, oma laskennallinen osuuteni rahoista olisi kohonnut noin 290 miljoonaan dollariin.¹² Vähän yli kolmasosa kirjeistä sijoitti tapahtumansa Nigeriaan ja noin kolmasosa Länsi-Afrikan ulkopuolisiin maihin, erityisesti Etelä-Afrikkaan (ks. kuva 1). Nigerialaiskirjeiden ydinalueiden, Länsi- ja Etelä-Afrikan, muodostumiseen lienee useita syitä, jotka liittyvät esimerkiksi lainsäädäntöön, järjestäytyneeseen rikollisuuteen, opittuun malliin, traditioon, Internet-yhteyksien määrään ja elintason sekä englanninkielen taitoon.

KUVA 1.
NIGERIALAISKIRJEIDEN TAPAHTUMAMAAT YLEISYDEN MUKAAN
2003

MAAT

1. Nigeria 2. Etelä-Afrikka 3. Zimbabwe 4. Sierra Leone 5. Norsunluurannikko
  6. Liberia 7. Kongon tasavalta (Zaire) 8. Benin 9. Angola 10. Mauritius 11. Gambia
- K. Konfliktityypin kirjeet B. Bisnestyyppin kirjeet

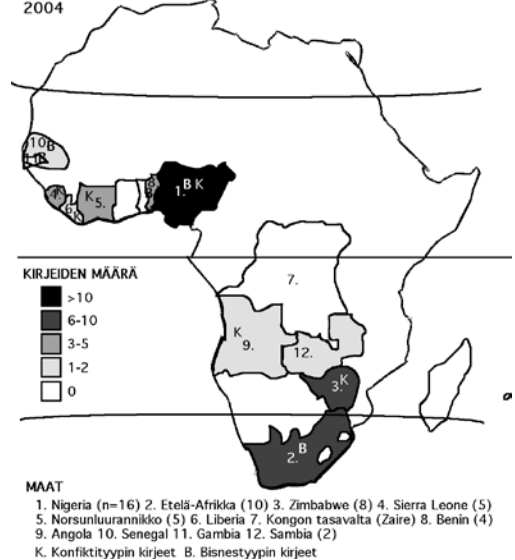
Kirjeiden maantieteellinen lähtöpaikka on tosin ristiriitainen. Sähköpostit oli lähetetty usein muiden maiden postipalvelimien kautta. 32 prosenttia viesteistä tuli Suomen, Itä-Euroopan, Zimbabween Hararen ja Etelä-Afrikan Kapkaupungin lävistävältä aikavyöhykkeeltä (GMT+2), 30 prosenttia Yhdysvaltojen keskilännen, esimerkiksi Arizonan Phoenixin ja Coloradon Denverin aikavyöhykkeeltä (GMT-7, erityisesti useat "Nigeriasta" lähetetyt kirjeet) ja 14 prosenttia muun muassa Länsi-Euroopan ja Nigerian suurimman kaupungin Lagosin kautta kulkevalta aikavyöhykkeeltä (GMT+1).

Toinen osa tutkimusaineistostani koostuu syksyllä 2004 keräämistäni 72 kirjeestä. Aineiston kokosin samalla tavalla kuin edellisenä vuonna. Pääpiirteittäin aineisto oli samankaltaista kuin vuotta aiemmin, mutta täsmälleen samoja kirjeitä oli ainoastaan muutamia. Uudemman aineiston kirjeet olivat sisällöllisesti aikaisempaa vaihtelevampia. Maantieteellinen hajonta oli niin ikään suurempi, muttei niinkään Afrikan mantereeseen osalta (ks. kuva 2). 77 prosenttia kirjeistä oli edelleen sijoitettu tapahtumiltaan Afrikkaan. Kirjeiden määrän perusteella ei voi päätellä, ovatko nigerialaiskirjeet yleistyneet. Uudempi aineisto käsittää silti enemmän kirjeitä, vaikka keräysaika oli suunnilleen yhtä pitkä ja ajoittui samaan vuodenaikaan.

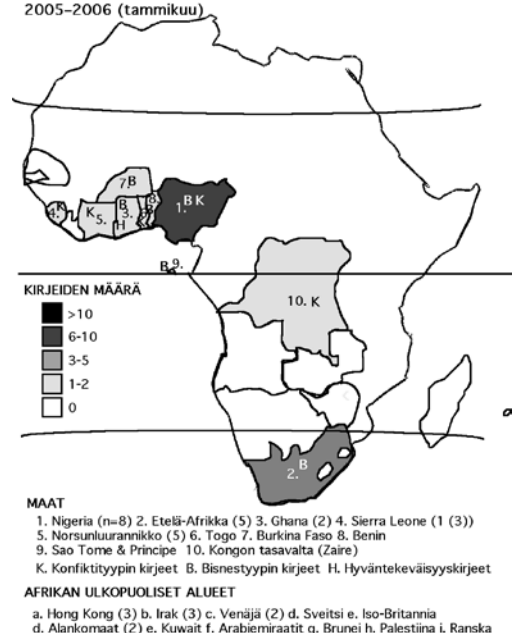
Vuoden 2004 aineiston kirjeissä ehdotettiin yhteensä 1 662 430 774 dollarin summan siirtoa, josta viestien vastaanottajan laskennallinen osuus olisi ollut 389 244 455 dollaria. Tarjottujen summien keskiarvo oli noussut hieman, muttei merkittävästi. 35 prosenttia (25 kpl) kirjeistä oli lähetetty aikavyöhykkeeltä GMT+2 ja 18 prosenttia (13 kpl) aikavyöhykkeeltä GMT+1. Läntisen pallonpuoliskon postipalvelinten käyttö oli selvästi vähentynyt. Muutos selittyy luultavimmin palveluntarjoajien ja viranomaisten roskapostinvastaisesta työstä, jonka seurauksena roskapostittajat joutuvat vaihtelemaan lähetykanaviaan.

Vertailuaineistoksi artikkelin tietojen päivitystä varten keräsin vielä 43 kirjettä vuodenvaihteesta 2005 vuodenvaihteeseen 2006. Keräystapa oli aikaisempaakin summittaisempi, koska kyse oli ainoastaan mahdollisten yleisten muutosten havainnoinnista. Tallensin aluksi lähinnä sellaisia kirjeitä, jotka etenkin maantieteellisesti (osin myös sisällöllisesti) poikkesivat aiemmista. Niin ikään ystäväni jatkolähettivät minulle etupäässä sellaisia kirjeitä, jotka heidän mielestään poikkesivat tavanomaisista nigerialaiskirjeistä. Vuodenvaihteessa 2005–2006 talletin kuitenkin systemaattisesti kaikki minulle tulleet nigerialaiskirjeet.¹³ En ole analysoinut ver-

KUVA 2
NIGERIALAISKIRJEIDEN TAPAHTUMAMAAT YLEISYDEN MUKAAN
2004

KUVA 3
NIGERIALAISKIRJEIDEN TAPAHTUMAMAAT YLEISYDEN MUKAAN
2005–2006 (tammikuu)

tailuaineistoa yhtä tarkasti kuin aiempia, koska keräystapakin on ollut erilainen, mutta aineisto osoittaa trendin kansainvälistymisen jatkumisen. Yksittäisiä kirjeitä oli sijoitettu tapahtumiltaan muun muassa Sveitsiin, Britanniaan, Venäjälle, Hong Kongiin, Kuwaitiin ja Brunein sulttaanikuntaan. Kuitenkin kaksi kolmannesta (65 prosenttia tästä aineistosta) kirjeistä viittasi edelleen Afrikkaan, keskeisimpinä alueina Länsi-Afrikka (Nigerian lisäksi erityisesti Sierra Leone, uusina maina Burkina Faso sekä Togo) sekä Etelä-Afrikka (ks. kuva 3).

Virkamies pulassa

Maanantaina 1.9.2003 Moses I. Gambiasta pyytää apua. Hän työskentelee maansa rahaministeriössä. Moses on kahden toverinsa kanssa saanut käsiinsä suuren summan rahaa, 12,5 miljoonaa dollaria, joita Moses ei voi virkasyistä siirtää itselleen ulkomaille. Tai rahat ovat itse asiassa jo ulkomailta tilillä odottamassa, mutta niitä pitäisi vielä saada siirrettyä kolmanteen maahan, jotta kolmikko saisi ne käyttöönsä. Moses pyytää minua liikekumppaniksi. Jos annan tilin käyttöön rahansiirtoa varten, saan summasta 20 prosenttia.

Moseksen yhteydenotto toimii tässä artikkelissa mallina nigerialaiskirjeiden ensimmäisestä perustyyppistä, jossa joko ministeriön, pankin tai rahaston työntekijä on saanut epäselvissä olosuhteissa käsiinsä miljoonia dollareita. Rahojen oikeaa omistajaa ei joko tyyppillisesti pystytä jäljittämään tai sitten hän on ulkomaalainen liikemies, joka on kuollut joko auto- tai lento-onnettomuudessa. Rahat ovat peräisin yleensä joko öljybisneksestä (erit. Länsi-Afrikka) tai timantti- ja jalometallikaupoista (erit. eteläinen Afrikka).

Tällaisia "virkailija pulassa" -kirjeitä eli bisnesviestejä on vuoden 2003 aineistoni yli puolet (53 prosenttia eli 30 kappaletta), samoin vuonna 2004 (56 prosenttia eli 40 kpl). Nimenomaan Nigeriaan sijoittuvat kirjeet olivat vuoden 2003 aineistossa poikkeuksetta tätä tyyppiä (vuoden 2004 aineistossa on myös muutamia Nigeriaan sijoittuvia toisen päätyypin kirjeitä). Muita tavallisia maita ovat Etelä-Afrikka, Mauritius (2003), Benin, Sambia (2004) ja Senegal (2004). Erityisesti Nigeria ja Etelä-Afrikka ovat suuria talousmahteja, joilla on merkittäviä luonnonvaroja ja joissa alueelliset konfliktit tai ongelmat eivät ole viime aikoina kärjistyneet täysimittaisen sisällissodan asteelle, vaikka maissa onkin ollut levottomuuksia. Mauritius on puolestaan pieni saarivaltio Madagaskarin itäpuolella ja tuttu suomalaisille lähinnä eksoottisena luksusturistikohteena.

Tämän tyyppin nigerialaiskirjeet on lähes poikkeuksetta otsikoitu kiireelliseksi liiketarjouksiksi. Tavallisia otsikoita ovat "Urgent offer", "Urgent business transaction", "Mutual benefit" ja "Business facilitation". Tyypillisiä niissä ovat myös pienet kirjoitusvirheet, jotka ovat joko tahattomia tai tahallisia paikallisvärin tuottajia ("Drear friend", "Very urgent business matter", "A good friend nded"). Otsikot viittaavat luottamuksellisuuteen, salaisuuteen ja kiireellisyyteen, jonka vaikutelmaa korostetaan netiketissä huutamiseksi koetulla versaaliaakkosten (isojen kirjaimien) käyttämisellä.¹⁴ Yhteydenotot ovat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta englanninkielisiä. Yhdestä viestistä löytyvät saman kirjeen osina sekä englannin- että ranskankieliset versiot.¹⁵

Kirjeiden rakenne on lähes vakio. Kirjeen alussa lähettäjä esittelee itsensä ja poikkeustapauksissa mainitsee, miksi kirje on lähetetty nimenomaan kyseiselle vastaanottajalle. Sen jälkeen kirjoittaja kertoo rahojen tarinan ja tekee lopuksi rahansiirtoehdotuksen, jossa tavallisesti kerrotaan summan lisäksi osapuolten prosenttiosuudet kokonaissummasta. Osapuolia on joko kaksi tai kolme. Siirron

ehdottajan ja toteuttajan lisäksi 5–10 prosentin osuus varataan siirtokustannuksiin ja palkkioihin. Siirrettävä summa vaihtelee 6,5 miljoonasta dollarista aina 45 miljoonaan ja toteuttajan prosenttiosuus kymmenestä neljäänkymmeneen. Rahasummat ilmoitetaan lähes poikkeuksetta dollareina, tyypillisenä globaalina ja varmana standardivaluuttana. Siirrettävä summa kerrotaan aina mutta prosenttiosuuksia ei, vaan ne saattavat olla ”neuvoteltavissa”. Kirjeen lopussa tavanomaisesti korostetaan lisäksi siirron turvallisuutta ja poikkeustapauksissa vielä sanoudutaan irti 419-petoksista.

Väkivallan raharikkaat uhrin

1.10.2003 postilaatikossani on uusi viesti. Zimbabwelaissyntyinen Sophie K. kertoo hädästään. Hänen isänsä oli suosittu musta Mugabea vastustanut viljelijä, joka oli saanut surmansa Zimbabwen maanomistuslevottomuuksien aikana. Isä oli aavistanut vaaran ja lähettänyt 8,5 miljoonaa dollaria vanhimman tyttärensä Sophien mukana tallelokeroon Etelä-Afrikkaan. Rahat oli tarkoitettu uuden tilan perustamiseen Swazimaahan. Rahojen siirtäminen pois Etelä-Afrikasta on osoittautunut mahdottomaksi, mistä syystä Sophie tarjoaa minulle liikekumppanuutta, jos autaisin ulkomaisten investointikohteiden löytämisessä tai antaisin pankkitilini hänen käyttöönsä. Palkkioksi saisin 10 prosenttia kokonaissummasta. Viisi prosenttia rahoista käytettäisiin kuluihin ja loput jäisivät Sophien suvulle.

Edellinen viesti on esimerkki nigerialaiskirjeiden toisesta alalajista, konfliktikirjeistä. Niitä voisi kutsua myös sukudraamakirjeiksi, sillä niissä avuntarjoajan lähiomainen on kuollut maansa levottomuuksissa ja sukulaiset pyrkivät siirtämään huomattavaa rahasummaa ulkomaille. Konfliktikirjeitä oli vuoden 2003 tutkimusaineistosta vajaa puolet (27 kappaletta). Vuonna 2004 osuus oli vähentynyt (35 prosenttia, 25 kappaletta).

Konfliktikirjeiden keskeisimpiä maita ovat Zimbabwen lisäksi Sierra Leone, Liberia sekä Kongon tasavalta (myös Zaire 2003). Kaikissa maissa on viime vuosina ollut levottomuuksia, jotka ovat ulkomaan uutisista tuttuja. Sukudraamakirjeissä mainitaan useimmiten nimeltä joku keskeinen poliittinen ja/tai sotilasjohtaja (esim. Robert Mugabe tai Charles Taylor). Kirjoittajan miespuolinen sukulainen, esimerkiksi isä, puoliso tai setä, on joutunut joko johtajan toimien uhriksi tai vaihtoehtoisesti häntä vastaan hyökänneiden kapinallisten uhriksi, jos sukulainen on työskennellyt kyseisen johtajan avustajana tai kenraalina.

Kuolleen sukulaiset ovat joutuneet lähtemään maanpakoon, mutta heillä on tallessa suuria rahasummia. Varat auttaisivat pääsemään uuden elämän alkuun jossain rauhallisemmassa paikassa, joko Euroopassa (tavallisesti Hollanti) tai eteläisessä Afrikassa. Huomionarvoista Zimbabween sijoittuvissa tarinoissa on se, että vuonna 2003 jokaisessa mainitaan, että kuollut henkilö on musta eikä valkoinen, kuten useimmat uutisissakin mainituista suurtilojen omistajista, jotka ovat karsineet Mugaben maareformista. Tällä toteamuksella todennäköisesti halutaan korostaa dramaattisuutta ja vedota tunteisiin tilanteessa, jossa omat ovat petäneet pyyteettömän ja pidetyn viljelijän. Valkoisen ihmisen kuvaaminen uhrina koetaan ilmeisesti ongelmalliseksi. Valkoinen uhri löytyy kuitenkin vuoden 2004 aineistosta, ja samana vuonna on lähetetty muutamia kirjeitä, joissa uhrin etnistä taustaa ei suoraan mainita. Muihin maihin kuin Zimbabween sijoittuvissa kirjeissä uhrin määritykset ikään kuin automaattisesti ei-valkoisiksi ilman, että ihonväriä tai etnistä taustaa tarvitsee korostaa. Määrityminen tapahtuu esimerkiksi uhrien afrikkalaisperäisten tai muuten eksoottisten nimien perusteella. Nimissä on tosin

viittauksia lähtömaidensa kolonialistiseen perintöön (esim. Iyesa Ismail, Maryam Abacha, Hanson Alfred Kamara).

Rakenteeltaan kirjeet ovat yhteneviä "virkailija pulassa" -kirjeiden kanssa ja rahasummalupauksetkin ovat samanlaisia. Viestien kokonaissävy on tosin astetta dramaattisempi ja tunteisiin sekä moraaliin vetoava, mikä näkyy jo otsikoissa. Nyt kyse ei ole pelkästään liiketoiminnasta vaan myös katastrofin uhrien auttamisesta. Viestintätyyliä voisikin kutsua retoriseksi kaksoisstrategiaksi, joka vetoaa sekä "liiketoimintafaktoillaan" että katastrofiuutisoinnista tutun persoivan tunnerekisterin avulla. Otsikoissa alleviivataan ystävyyttä, avuntarvetta, salaisuutta ja kiireellisyyttä ("Dear friend", "Assistance please", "Please help me", "Top Confidential"). Itse teksteissä korostetaan suvun tai perheen hätää, pelastumisen täpäröyttä, vainoojan petollisuutta sekä toivoa paremmasta huomisesta. Kirje voi päättyä Jumalan tai Allahin siunauksen toivotuksiin. Viestin vastaanottajalla on mahdollisuus tehdä moraalisesti korkea ratkaisu ja hyötyä avusta samalla taloudellisesti.

Puolisonhakua ja sairauksia: 419-viestien muuttuvat muodot

29.9.2004 kuolemansairas Ahmed ottaa yhteyttä Dubaista. Hän tarvitsee apua ohjatakseen suuren osan 18 miljoonan dollarin omaisuudestaan hyväntekeväisyystyöhön. Mahdollisesta rahansiirtoon liittyvästä laupeudentyöstä saisin kymmenen prosentin osuuden.

Edellinen viesti kertoo nigerialaiskirjeissä tapahtuneista muutoksista vuosien 2003 ja 2004 välillä. Vuoden 2004 tutkimusaineiston kirjeistä 23 prosenttia sijoitui muualle kuin Afrikan maihin tai sitten niiden lähtömaata ei ilmoitettu. Uusia maita ja alueita olivat esimerkiksi Dubai, Britannia, Hong Kong ja Kiina, vaikka Dubaita lukuun ottamatta kyse on lähinnä yksittäisistä kirjeistä. Kaikista kirjeistä 10 prosenttia vuoden 2004 aineistosta oli muita kuin bisnes- tai konfliktikirjeitä. Uutena tyyppinä nousi voimakkaimmin sairauksiin ja hyväntekeväisyyteen liittyvä kirjemuoto. Uutta niin ikään on se, että parin kirjeen lähettäjä tarjoutui bisnesehdotuksen lisäksi vastaanottajan rakastajattareksi tai puolisoiksi. Kahdessa kirjeessä viitattiin myös urheilustadionin rakentamiseen ja projektiin liittyviin rahaepäselvyyksiin.

Edellä mainitut uudet maat esiintyivät myös vuoden 2005 vertailuaineistossa. Uusia nousevia tulokkaita olivat Venäjä ja Irak. Yksittäisiä viestejä oli sijoitettu myös Kuwaitiin sekä Palestiinaan. Aihepiireistä uudemmat ja harvinaisemmat sairauks kertomukset ja hyväntekeväisyysviestit olivat edelleen mukana. Voikin todeta, että pääpiirteittäin 419-petosten sisältö on pysynyt samana, mutta jonkin verran monipuolistunut. Henkilökohtaisesti koin yllätyksellisenä Irakin tapaisten tunnettujen kriisialueiden puuttumisen kirjeaineistosta ennen vuotta 2005.

Siinä missä bisnestyypin kirjeiden lähettäjä näyttäytyy poikkeuksetta korkeahkossa ura-asemassa olevana miehenä, kahden viimeksi mainitun ryhmän lähettäjäkunta esittäytyy ikä- ja sukupuolijakaumaltaan kirjavampana joukko. Lähettäjien joukossa on miehiä ja naisia, nuoria ja vanhoja. Vaihtelevuus korostaa uhriuden aspektia sekä epätoivoa ja oletettavasti asemoi kuviteltua vastaanottajakuntaa erilaiseksi verrattuna bisnestyypin kirjeiden vastaanottajiin. Jos bisneskirjeet ainakin osittain samaistavat viestin lähettäjän ja vastaanottajan suhteellisen tasavertaisina liikekumppaneina, sukudraamakirjeet ja muut tragediakirjeet kontrastoivat lähettäjän ja vastaanottajan suhdetta. Viestintäkumppanit jakautuvat asemansa perusteella autettaviin ja auttajiin. Todennäköisimmin

vastaanottajia ei kuitenkaan mitenkään valikoida; nigerialaiskirjeitä ei ainakaan toistaiseksi suuremmin räätälöidä "kuluttajasegmenttien" mukaan.

Kirjetyyppien ero näkyy myös retoriikan keinoissa. Jos bisnestyyppin kirjeet pyrkivät vaikuttamaan vastaanottajaan vahvemmin järkipäisten perustelujen (esim. rahasummat ja prosenttiosuudet) ja puhujan persoonan uskottavuuden korostuksen (korkean virka-aseman kuvailu) kautta, kahdessa jälkimmäisessä tyyppissä pyritään herättämään yhtä lailla vastaanottajissa myötätuntoa. (Vrt. Aristoteles 1997; ks. myös Perelman 1996.)

Digitaalinen Toinen? – kirjeitä lukemassa

4.10.2003 Robert S.:llä on asiaa. Hänen setänsä, sissiliikkeen johtaja, on kuollut Angolassa taistelussa hallitusta vastaan. Robert on vaistonsa avulla löytänyt minun sähköpostiosoitteeni Internetin hakemistoista. Sedän kuoleman jälkeen sissiliike on ollut vailla karismaattista johtajaa ja sekasortoisessa tilassa. Robert ei sentään pyydä minua palkkasoturiksi, vaan haluaa itsekin aloittaa uuden ja rauhallisen elämän – varsinkin kun kokee henkeään uhattavan. Minun apuani tarvitaan ti manttikaupoista saatujen rahojen siirtoon.

Internet on osa tämän päivän globaalia viestintäverkostoa. Mediatutkija Stig Hjarvard on todennut 1990-luvun yleisempään globaalisatiokeskusteluun viitaten, että globalisaatio toimii muutenkin kuin taloudellisella tai teknisellä tasolla. Hänen mukaansa globalisaatio merkitsee vähintään yhtä lailla psykologista todellisuutta, tietoisuutta toisista yhteiskunnista ja kulttuureista, jotka ovat olemassa samanaikaisesti ja jotka voi hyväksyä tai torjua. Samanaikaisesti maailmallinen viestinnän virta tukee tietoisuutta maailmasta yhtenä kokonaisuutena. (Hjarvard 2003, 43.)

Nigerialaiskirjeet kertovat nekin viestinnästä täällä ja toisaalla. "Meitä" ja "heitä" Internetissä määritellään suhteessa yleisempiin käsityksiin ja tottumuksiin etnisen ja maantieteellisen taustan merkityksistä. Nigerialaiskirjeet toimivat muualakin kierrättyvien kulttuuristen konventioiden ja intermediaalisten käytänteiden ehdolla. Ne pitkälti toistavat käsitystä Afrikasta vieraana toisena, väkivaltaisena mantereena, joka kuitenkin voi antaa mahdollisuuden riskinottajalle ja seikkailijalle. Se antaa niin ikään mahdollisuuden myötätunnon osoittamiseen ja auttamiseen. Afrikka on romantisoitu peli, joka lupaa jännitystä ja rikkauksia – usein toisten epäonnen kustannuksella. (Ks. Löytty 1997, 12–17, 113; Nummelin 1997.) Huijaus yritetään myydä meille meidän tuntemiemme Afrikka-käsitysten avulla.

Osa kirjeistä vetoaa samantapaisilla keinoilla kuin viralliset avustusjärjestöt rahaa kerätessään. Poikkeavaa on lähinnä se, että hätä yksilöityy tiettyihin henkilöihin, ja että auttamalla vastaaja voi itsekin hyötyä rahallisesti. Yksilökohtaloitten kuvaaminen on toki tuttu journalismin ja mainonnan keino, mutta tässä se jalostuu näyttämään henkilöltä henkilölle -viestinnältä, joka kuitenkin toimii dominoivien Afrikka-diskurssien ehdoilla. Afrikka näyttäytyy yhtenäisenä mustana pisteenä, eivätkä erityiset ja yksilölliset kokemukset juuri nouse esiin. Yksilölliset ja erityisetkin kokemukset ovat aina toistuvia, toistensa kaltaisia. Tämä tulee esille heti, kun olemme vastaanottaneet yhden nigerialaiskirjeen sijasta useampia, kun olemme oppineet tunnistamaan lajityypin piirteet, sijoittamaan sen tiettyyn "sukuun" tai genreen ja suhteuttamaan kirjeet muihin käsityksiimme sekä Afrikasta mantereena että roskapostista osana digitaalista kulttuuria.

Nigerialaiskirjeiden analyysiä olisikin mahdollista syventää postkolonialistisen luennan kautta: millaista käsitystä rodusta, etnisyydestä, maista tai kokonaisista

maanosista ja näiden suhteesta teknologian tuottamiseen ja käyttämiseen kirjeet sekä niiden luentatavat vahvistavat ja tuottavat?

Kirjeiden herättämät reaktiot, toimet ja keskustelu tuntuvat kierrättävän kolonialistista diskurssia (ks. esim. Löytty 1997, 22–26), jossa teknologista vierautta tarkastellaan normivalkoisuutta ja länsimaista teknologista kompetenssia vasten. Kysymys ei siis ole pelkästään yksittäisten kirjeiden sisällöstä vaan nigerialaiskirjeistä laajempänä ilmiönä. Samantapaista kolonialistista diskurssia vahvistavat kirjeiden roskaluonnetta korostavat lukutavat. Roskapostiluonnetta korostavissa tulkinnoissa kirjeet näyttävät karkeina massahuijauksina, joihin lankeavat vain kaikkein yksinkertaisimmat ja kokemattomimmat Internetin käyttäjät. He eivät tunnista versaaliaakkosten, toistuvien postitusten sekä kirjoitusvirheiden roskapostitunnusmerkkejä, netiketin vastaista Internet-viestintää. Suhde kirjeisiin implikoi siis teknistä osaamista, käyttötaitoa – tai sen puutetta.

Jos huijauksiin lankeaminen tai uskominen on merkki puutteellisesta verkko-osaamisesta, myös huijausten lähettäjät asemoituvat toistuvasti yksinkertaisiksi ja osaamattomiksi sekä huijareina että netin käyttäjinä. Viime aikoina lehdet ovat kirjoittaneet Internet-aktivismista, vastahuijauksista, jossa nigerialaiskirjeiden lähettäjiä huiputetaan heidän omilla aseillaan. Internetiin on syntynyt vastahuijareiden keskustelualueita ja verkkosivustoja, kokonaisia verkkoyhteisöjä kuten ”419 Eaters”. Vastahuijauksissa kirjeen vastaanottaja käyttäytyy kuin hän suostuisi rahansiirtoon pyrkien paljastamaan huijarit asettamiensa ansojen avulla. Vastaanottaja yrittää saada lähettäjät itse noloihin tilanteisiin ja pyrkii taltioimaan koko prosessin sekä kirjallisin esityksin että mahdollisesti kuvien ja videopätkien avulla. Huijareille esimerkiksi vastataan käyttämällä erikielisiä henkilö- ja yritysnimiä sekä lähettämällä kuvia tunnetuista henkilöistä, joiden valinnalla tavoitellaan vastahuijauksen yleisön koomista kompetenssia sellaisen repertuaarin avulla, mikä on toiselle osapuolelle vierasta. Matti Nykänen, Mikko Alatalo, kuvamanipuloitu Osama Bin Laden ja kumppanit ovat hahmoja, joille suomalainen oletettavasti nauraa, mutta joita nigerialishuijari ei tunne.¹⁶ Huijari ei hahmota niitä intermediaalisia ja -tekstuaalisia ja viittauksia, joiden avulla vastahuijari kommunikoi yleisönsä ja oman yhteisönsä kanssa. Näiden viittauksien avulla vastahuijari muuntaa keskinäisviestinnäksi tarkoitetun sähköpostikommunikaation julkiseksi ja koomiseksi verkkokommunikaatioksi.

Tällaiset Internetin mahdollisuuksia hyödyntävät puolustusteot saattavat olla vaarallisia, jos vastahuijari ja huijari tapaavat toisensa. Teot ovat myös moraalisesti arveluttavia, samoin kuin niiden mediaylistyksen. Puolustus muuttuu helposti oman teknologiaylemmyyden ja sankaruuden esittelyksi verrattuna jälkeenjääneeseen toiseen. Joskus vastahuijaukset ovat sävyiltään avoimen rasistisia.¹⁷ Vastahuijarit kutsuvat huijareita muguiksi, joka on *Wikipedia*-verkkotietosanakirjan mukaan muunnelma yorubankielisestä typerystä merkitsevistä mugun-sanasta.¹⁸ Entä miksi vastahuijaukset kohdistuvat usein nimenomaan nigerialaiskirjeisiin eivätkä vaikkapa Viagra-kopioiden, penisten pidennyslääkkeiden tai akateemisten tutkintotodistusten mainostajiin?

Tunnettu kulttuurikriitikko Edward Said (1978) on viitatessaan myyttiseen itään, käyttänyt *orientalism*in käsitettä, jota soveltaen toiset tutkijat ovat puhuneet *tropikalismista* tai *afrikanismista*, länsimaiden kolonialistisesta Afrikka-kuvastosta tai kuvastoista (ks. esim. Kaartinen 2002, 292; Kaartinen 2004; Mazrui 2005; Löytty 1997, 20). Nigerialaiskirjeet käyvät esimerkiksi kolonialistisen diskurssin moniulotteisesta uusintumisesta digitaalisessa kulttuuripiirissä. Nigerialaiskirjeet sijoittuvat useimmiten lisäksi selkeästi vieläkin kaukaisempaan ja tuntemattomampaan, Saharan eteläpuoliseen ”mustaan Afrikkaan” eivätkä esimerkiksi Välimeren eteläpuolisiin saman kulttuuripiirin islamilaisiin maihin. Tämä myös digitaalisen kuilun

(*digital divide*)¹⁹ toisella puolella oleva alue on Internetinkin osalta meille vierasta, vaikka on tullut yhä tutummaksi muun muassa julkisuuden, maahanmuuttajien ja turismin kautta. Internetin käyttäjämäärät ovat digitaalisen kuilun takana väkilukuun nähden yhä vähäisiä ja käyttöympäristöt toisenlaisia, sillä suuri osa Internet-käytöstä esimerkiksi Länsi-Afrikassa tapahtuu Internet-kahviloissa, ei kotitalouksissa eikä niinkään työpaikoilla – virastoja ja monikansallisia yrityksiä lukuun ottamatta.²⁰

Vieraus on yhteydessä epäluuloihin. Verkkomainonnan vastaanottajien ärsyttävyysspuhe²¹ rakentuu Päivi Erikssonin ja Katja Lähteen mukaan nimenomaan jyrkkien vastakkainasettelujen tekemiselle. Puhujat erottavat ”heidät” ja ”meidät”, meidän ja heidän tavat toimia. (Eriksson & Lähde 2001, 63.) Usein siteerattu kulttuurintutkija Stuart Hall onkin todennut yleisemmin, että kansakunnan kaltaiset käsitteet ja siihen liittyvät identiteetit ovat keinotekoisia sulkeumia, jotka perustuvat eron määrittelyyn. Samuus ja ero rakentuvat diskursiivisten keinojen avulla. Hall jatkaa, että kuvitteellinen ja yhtenäinen ”lännen” käsite on kuva tai joukko kuvia, joka tuottaa vertailustandardin ja arviointiperusteet, joihin ”muita” kansoja, ihmisryhmiä ja alueita verrataan. Hall mainitsee lisäksi Edward Saidin *kuvitteellisen maantieteen* käsitteen, joka viittaa alueellisten erojen ja yhtäläisyyksien synnyttämiseen erilaisten keksittyjen traditioiden ja alkuperämyyttien avulla. (Hall 1999, 13, 54, 60, 79–80; ks. myös Löytty 1997, 18–21.)

Alueelliset määrittelyt ovat yhteydessä etnisen taustan ja rodullisuuden määrittäisiin. Beth Kolkon, Lisa Nakamuran ja Gilbert Rodmanin mukaan rotukäsityksiä ei voi kytkeä pois päältä Internetin ”kyberavaruudessa”, sillä viemme sinne mukamme tietämyksemme, kokemuksemme ja arvomme. Virtuaalitodellisuus on yhtä tosi kuin ”tosi elämä” valtasuhteiden osalta. (Kolko & Nakamura & Rodman 2000, 4–5.) Lisa Nakamura (2002) kirjoittaa lisäksi kybertyyppittelystä, jolla hän viittaa uuden median ja siihen liittyvien käytänteiden synnyttämiin rodullisen identiteetin kuvastoihin. Hän kirjoittaa kyberavaruudesta paikkana, jossa rodullisia identiteettejä luodaan, ylläpidetään, vastaanotetaan ja esitetään.

Lopuksi – digitaalisten ilmiöiden moninaisuus

Afrikkalainen Internet-maailma sekä media- ja teknologiakulttuuri laajemmin pitävät nigerialaiskirjeiden lisäksi sisällään myös paljon muita sisältötyyppejä sekä erilaisia toimijoita ja intressejä. Näitä puolia tutkijat ja kansalaisoikeusaktivistit ovat pyrkineet tuomaan esiin (ks. esim. Njubi 2001; Ebeling 2003; ks. myös Ampuja & Mäkelä 2004, 102–104). Esimerkiksi Tiziana Terranova (2004, 147) kirjoittaa nykykulttuurista verkostokulttuurina ja kommunikaatiomatriisina, joka ei ole yksinkertainen tai yhtenäinen vaan pikemminkin moninainen ja monimutkainen. Ajatus kommunikaatiomatriisista sotii polarisointeja ja dikotomioita, erotteluja ja ”kuiluttamisia” vastaan. Internet ja sähköposti muodostavat kenties uuden ”kontaktivöhykkeen”, jossa erillään eläneet ihmiset tulevat uudella tavalla tekemisiin toistensa kanssa. Tällä kontaktivöhykkeellä tapahtuu yhtä lailla transkulturoitumista, sekoittumista, mutta myös erilaisia etnisyyksien henkiin herättämisä ja rajojen paaluttamisia. (Ks. Hall 2003.) Etnisyys voidaan herättää henkiin niin nigerialaiskirjeitä eri puolilla maailmaa, vaikkapa eurooppalaisissa suurkaupungeissa, tehtäessä kuin myös niihin vastatessa.

Tästä voidaan jatkaa, että vaikka nigerialaiskirjeitä voi tarkastella pitkälti yhtenäisenä Afrikka-keskeisenä ilmiönä, koko maanosaa tarkasteltaessa on otettava huomioon luonnonolojen, kulttuurien ja historian muovaava moninaisuus erityispiirteineen. Tämä moninaisuus vaikuttaa niin ikään digitaalisen teknologian

käyttökulttuureihin. Pekka Masonen (1996, 556–563) huomauttaa, että tutkija ei saa myöskään tehdä liian pelkistettyjä yleistyksiä siitä, miten länsimaiset ihmiset suhtautuvat Afrikkaan tai tiettyihin afrikkalaisiin kansoihin, vaikka länsimaiset käsitykset Afrikasta perustuisivatkin esimerkiksi kolonialistiseen perinteeseen sekä ennen 1900-lukua *Raamatun* haamilaismyyttiin.²² Suhtautumiseen ovat vaikuttaneet esimerkiksi oma kansallinen asema suhteessa suurvaltoihin, lähetystyöhön, matkailuun sekä maahanmuuttajien kansallisuudet ja lukumäärät. Esimerkiksi Edward Saidin ja hänen hengenheimolaistensa käsityksiä onkin kritisoitu muun muassa viimeisen vuosikymmenen postkolonialistisessa tutkimuksessa. Kriitiikin – jota taas on arvioitu usein kriittisesti – mukaan Said syyllistyy itsekin yleistyksiin tuomatta esiin vaihtoehtoisia erojen ja moninaisuuden käsitteellistämisen tapoja. (Ks. esim. Huggan 2005; myös Rubin 2005.)

Tarkoitukseni ei ole puolustaa roskapostittajia. En ole innoissani kymmenistä tai sadoista viesteistä, jotka kilahtavat postilaatikkooni tilaamatta. On ongelmallista, että Internetiä käytetään petostarkoituksiin tai muuhun käyttäjän omaehtoista käytön valintaa rajoittavaan toimintaan. Haluan kuitenkin kyseenalaistaa niitä lähtökohtia, jotka liittyvät roskapostiin ilmiönä ja osoittaa ilmiön moniulotteisemman kiinnostavuuden. Ensinnäkin, roskapostia on tarpeen tutkia ja eritellä sen sisällön perusteella, jotta ymmärtäisimme roskapostin luonnetta ja merkitystä tärkeänä osana sähköpostiviestintää ja digitaalista kulttuuria. Huomaamme esimerkiksi nigerialaiskirjeissä ja niiden lukutavoissa vaihtelua, muuntelua ja muutosta. Toiseksi, meidän on eriteltävä niitä omia esittämisen ja tulkinnan tapojamme, joiden avulla nigerialaiskirjeitä ja niiden tekijöitä arvioimme. Meidän on eriteltävä tulkinnallisia lähtökohtia, jotta emme sortuisi toistamaan totunnaistuneita käsityksiä, joita meillä on Internetistä tai sähköpostista ilmiönä tai joita meillä on kulttuurisesti ja maantieteellisesti määrittävistä teknologian käyttötavoista.

Viitteet

- 1 Nigerianlaiskirjeistä on useita variaatioita, ja niitä on ollut olemassa jo vuosikymmeniä, jopa satoja vuosia ennen sähköpostin yleistymistä, eräiden tietojen mukaan 1940-luvulta lähtien, viimeistään 1980-luvulta. Aikaisemmin vastaavat bisnesehdotukset on vain lähetetty kirjeitse tai faksilla ja suunnattu erityisesti yritysjohtajille ja lähetystyön tekijöille, mutta nimenomaan sähköposti on mahdollistanut petosten massalevikin viimeistään 1990-luvulta lähtien. Kansainvälisesti käytetty 419-numero viittaa Nigerian rikoslain kohtaan, joka käsittelee ennakkomaksupetoksia. (Ks. esim. Larkin 2004, 293; Wikipedia – Advance fee fraud <http://en.wikipedia.org/wiki/Advance_fee_fraud>; Wikipedia – Nigerianlaiskirjeet <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Nigerialaiskirjeet>>)
- 2 Ks. esim. 419 FAQ <<http://www.419eater.com/html/419faq.htm>>.
- 3 Roskaposti-ilmiöstä laajemmin ks. esim. Kai Puolamäki: Ei-toivottu viestintä Internetissä <<http://kaip.iki.fi/spam/>>.
- 4 Internetissä olevista 419-kirjearkistoista ks. esim. Scamdex <<http://www.scamdex.com/419-index.htm>>.
- 5 CERT-FI Tilannekatsaus 1/2005, <http://www.ficora.fi/suomi/document/CERT-FI_tilannekatsaus_1_2005.pdf>. Verkkoilikeenteen ja verkostojen analysointityökaluja on kehittänyt mm. Govcom (<<http://www.govcom.org/>>) Richard Rogersin johdolla.
- 6 Ks. esim. Nigeria - The 419 Coalition Website <<http://home.rica.net/alphae/419coal/>>; Hintikka 2003. Ks. myös Larkin 2004. 419-viestien sisällöstä ja rakenteesta ks. myös Public Awareness Advisory Regarding "4-1-9" or "Advance Fee Fraud" Schemes <<http://www.secretservice.gov/alert419.shtml>>. Vieraillessani Nigerian naapurimaassa Beninissä keväällä 2005 kuulin tarinoita nigerialaista rikollisliigojen jäsenistä, jotka saapuvat esimerkiksi Beninin pääkaupungin Porto Novon nettikahviloihin kirjoittamaan ja lähettämään kirjeitä yleensä yöaikaan, jolloin koneita saa käyttöön useiksi tunneiksi halvemmalla hinnalla <ks. <http://www.tuug.fi/~jaakko/benin/#33>>.).

- 7 Sana roska on lainattu todennäköisesti suomeen merkityksineen ruotsinkielestä (rosk tai rusk).
- 8 Mediataiteen digikierrätyksestä ks. esim. The Digital Landfill -taideprojekti <<http://www.potatoland.org/landfill/>>.
- 9 Myös itse kirjeiden tuotantoon liittyvää tutkimusta on tekeillä tai siihen viitataan muun tutkimuksen yhteydessä (ks. esim. Simone 2004, 413).
- 10 Erityisesti haluan kiittää Johanna Uotista avusta tutkimusaineiston kartuttamisessa.
- 11 Ks. esim. eri petostyyppikirjeitä käyttäjiltä keräävä Scamdex <<http://www.scamdex.com/419-index.htm>>.
- 12 Jos kirjeissä ei mainittu siirrosta auttajan osuutta, käytin laskelmissa 20% standardiosuutta.
- 13 Aineistoon vaikutti myös sähköpostin suodatuksen tehostuminen Turun yliopistolla, mikä luultavasti on pysäyttänyt ainakin osan "nigeriaiskirjeistä".
- 14 Ks. esim. Netiquette Homepage <<http://www.albion.com/netiquette/>>, Following the "Netiquette" rules that govern on-line communication, < <http://www.alri.org/litlist/netiquette.html> >, Timo Kiravuo: News-etiketti, < <http://www.nixu.fi/~kiravuo/etiketti/>>.
- 15 Vuoden 2005 vertailuaineistossa on yksi ranskankielinen, Norsunluurannikolle tapahtumansa sijoittava kirje. Sittenmin ranskankielisiä kirjeitä on tullut useampia.
- 16 Ks. esim. Hintikka 2003; Fighting Back at Nigerian 419 Advance Fee Fraud Scammers < <http://www.nigerian419fraud.freemove.co.uk/>>; Smurfs 5, Lads 0 <<http://www.scamorama.com/smurf.html>>; 419 Eater <<http://www.419eater.com/>>; Mugu Gallery <http://www.kotiposti.net/kurppa/page_01.htm>; AntiSpam & 419 Fraud Site <<http://www.kotisivut.org/spam/>>.
- 17 Rasismista suomalaisilla verkkosivuilla ja keskustelupalstoilla ks. Pekkinen 2005.
- 18 Wikipedia – Advance fee fraud <http://en.wikipedia.org/wiki/Advance_fee_fraud>.
- 19 Digitaalinen kuilu tuli esimerkiksi Yhdysvalloissa terminä yleisempään käyttöön 1998 paljon julkisuutta saaneiden tutkimusten myötä. Toki jo sitä ennen oli tutkittu juopaa tietotekniikan käyttäjien ja ei-käyttäjien välillä sekä keinoja tietotekniikan käyttömahdollisuuksien lisäämiseen sekä tasapuolistamiseen. Digitaalisen kuilun taustalla voivat olla niin yhteiskuntaluokkaan, asuinympäristöön, ikään, sukupuoleen kuin koulutukseenkin kytkeytyvät tekijät.(Ks. esim. Compaine 2001) Tämän hetken graafinen näkemys digitaalisesta kuilusta löytyy esimerkiksi Govcomin verkkosivustolta (http://www.govcom.org/maps/map_set_wsis/GC0_Maps_set_3.0_digitaldivide.pdf).
- 20 Tutustuin omakohtaisesti Länsi-Afrikan Internet-käyttöön matkallani Beninissä keväällä 2005. Suoritin matkalla osallistuvaa havainnointia. Haastattelin lisäksi paikallisia Internetin käyttäjiä sekä laajemmin Länsi-Afrikassa matkustaneita suomalaisia ja yhdysvaltalaisia Ghanassa työskennellyttä Internet-kahvilan työntekijää.
- 21 Päivi Eriksson ja Katja Lähde (2001) ovat löytäneet nuorten Internet-käyttäjien haastatteluista neljänlaista puhetta markkinoinnista: määrittelypuhetta, hyväksyttävyysspuhetta, ärsyttävyysspuhetta sekä hallintapuhetta.
- 22 Afrikkalaisten katsottiin polveutuvan Haamin pojasta Kanaanista, jonka Jumala oli tuominut ikuisen orjuuteen isänsä syntien tähden. Myytti yhdistettiin niin ikään Kainin kiroukseen ja mustaan ihonväriin. Suomessa historiallisista syistä suhtautuminen vieraisiin alueisiin ja kansoihin on ollut moniulotteista ja vaihtelevaa. (Masonen 1996, 556–563; vrt. Löytty 1997, 11–15.)

Tutkimusaineisto

Jaakko Suomisen vuosina 2003–2006 kokoamat 419-sähköpostit, yhteensä 172 kappaletta. Tekijän hallussa.

Verkkosivustot, linkit tarkistettu 25.1.2006

419 Eater. <<http://www.419eater.com/>>
 AntiSpam & 419 Fraud Site <<http://www.kotisivut.org/spam/>>.
 CERT-FI Tilannekatsaus 1/2005, < http://www.ficora.fi/suomi/document/CERT-FI_tilannekatsaus_1_2005.pdf>
 The Digital Landfill <<http://www.potatoland.org/landfill/>>.
 Fighting Back at Nigerian 419 Advance Fee Fraud Scammers, <<http://www.nigerian419fraud.freemove.co.uk/>>.
 Following the "Netiquette" rules that govern on-line communication, < <http://www.alri.org/litlist/netiquette.html>>.

Govcom <<http://www.govcom.org/>>.
 Kiravuo, Timo: News-etiketti, <<http://www.nixu.fi/~kiravuo/etiketti/>>.
 Mugu Gallery <http://www.kotiposti.net/kurppa/page_01.htm>
 Netiquette Homepage, <<http://www.albion.com/netiquette/>>.
 Nigeria – The 419 Coalition Website, <<http://home.rica.net/alphae/419coal/>>.
 Public Awareness Advisory Regarding “4-1-9” or “Advance Fee Fraud” Schemes, <<http://www.secretservice.gov/alert419.shtml>>.
 Puolamäki, Kai: Ei-toivottu viestintä Internetissä <<http://kaip.iki.fi/spam/>>.
 Scamdex – The Email Scam Resource <<http://www.scamdex.com/419-index.htm>>.
 Smurfs 5, Lads 0 <<http://www.scamorama.com/smurf.html>>.
 Viestintäviraston tietoturvasivut ja tilastot <<http://www.ficora.fi/suomi/index.html>>.
 Suominen, Jaakko: Munko Afrikka? Merkintöjä Beninistä keväältä 2005 <<http://www.tuug.fi/~jaakko/benin/>>
 Wikipedia – Advance fee fraud <http://en.wikipedia.org/wiki/Advance_fee_fraud>.
 Wikipedia – Nigerianlaiskirjeet <<http://fi.wikipedia.org/wiki/Nigerialaiskirjeet>>.

Kirjallisuus

- Altman, Rick (2002)
 Elokuva ja genre. Tampere: Vastapaino.
- Ampuja, Marko & Anna Mäkelä (2004)
 Mediallakin on tunteet. Mediatutkimuspäivät 30.–31.1.2004, Tampereen yliopisto. Tiedotustutkimus 27:2, 102–107.
- Aristoteles (1997)
 Retoriikka. Helsinki: Gaudeamus.
- Aro, Jari (2003)
 ”Mitä yhteistä on miehillä ja sukkaohuilla?” - Huomioita sähköpostihumorista. *mediumi* 2:2, <<http://www.m-cult.net/mediumi/article.html?articleid=227&print=1&lang=fi>>.
- Arpo, Robert (2005)
 Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteistä rakentuvista puhetoivoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Bolter, Jay David & Grusin, Richard (1999)
 Remediation. Understanding new media. Cambridge, Massachusetts – London, England: MIT Press.
- Compaine, Benjamin M. (2001)
 Preface. Teoksessa *The Digital Divide. Facing a Crisis or Creating a Myth?* Cambridge, Massachusetts – London, England: MIT Press.
- Ebeling, Mary F. E. (2003)
 The New Dawn: Black Agency in Cyberspace. *Radical History Review* - Issue 87, Fall 2003, pp. 96-108.
- Eriksson, Päivi & Katja Lähde (2001)
 Nuorten aikuisten tulkintoja verkkomarkkinoinnista. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 10/2001. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Hall, Stuart (1999)
 Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart (2003)
 Kulttuuri, paikka, identiteetti. *Erilaisuus*. Toim. Mikko Lehtonen & Olli Löytty. Tampere: Vastapaino.
- Herkman, Juha (2001)
 Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Hintikka, Kari A. (2003)
 Huijareita huijaamassa. *Mikrobitti* 11/2003, 14.
- Hjarvard, Stig (2003)
 A Mediated World. The Globalization of Society and the Role of Media. Teoksessa *Media in Globalized Society*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- Huggan, Graham (2005)
 (Not) Reading Orientalism. *Research in African Literatures*. Volume 36, Number 3, Fall 2005, 124–136.
- Häkkinen, Kaisa (2004)
 Nykysuomen etymologinen sanakirja. Helsinki: WSOY
- Järvinen, Petteri (2000)
 Sinulle on sähköpostia. Jyväskylä: Teknolit.
- Kaartinen, Marjo (2002)
 Orientin lumo. Itä toisena. Teoksessa *Hetkiä historiassa*. *Cultural History – Kulttuurihistoria* 2. Toim. Henri Terho. Turku: k&h.
- Kaartinen, Marjo (2004)
 Neekerikammo. Kirjoituksia vieraan pelosta. Turku: k&h.
- Kolko, Beth E. & Lisa Nakamura & Gilbert E. Rodman (2000)
 Race in Cyberspace: An Introduction. Teoksessa Beth E. Kolko, Lisa Nakamura and Gilbert B. Rodman (eds.) *Race in Cyberspace*. Routledge, New York and London.
- Larkin, Brian (2004)
 Degraded Images, Distorted Sounds: Nigerian Video and the Infrastructure of Piracy. *Public Culture* 16:2 289–314.

- Löytty, Olli (1997)
Valkoinen pimeys. Afrikka kolonialistisessa kirjallisuudessa. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 55. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Masonen, Pekka (1996)
Haamin pojat. Afrikkalaisten kuvasta eurooppalaisessa ajattelussa. Teologinen aikakauskirja 101: 6, 556–564.
- Mazrui, Ali AlAmin (2005)
The Re-invention of Africa: Edward Said, V. Y. Mudimbe, and Beyond. *Research in African Literatures* - Volume 36, Number 3, Fall 2005, pp. 68–82.
- Nakamura, Lisa (2002)
Cybertypes. Race, Ethnicity, and Identity on the Internet. New York and London: Routledge.
- Njubi, Francis (2001)
New Media, Old Struggles: Pan Africanism, Anti-racism and Information Technology. *Critical Arts Journal*. Vol. 15 Issue 1/2, 117–134.
- Nummelin, Juri (1997)
Imperialismien neljä unta ja painajainen. Afrikan tähden diskursiivista muodostumista. *Kulttuurintutkimus* 14:2, 35–40.
- Nykysuomen sanakirja (1966)
Lyhentämätön kansanpainos. Osat III ja IV. L-R. Porvoo, Helsinki: WSOY
- Paasonen, Susanna (2005)
Sähköpostia Sirpa Revalta: Internet-porno, valta ja nautinto." Teoksessa *Jokapäiväinen pornomme - media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Toim. Kaarina Nikunen, Susanna Paasonen ja Laura Saarenmaa. Tampere: Vastapaino.
- Parikka, Jussi (2005)
Digital Monsters, Binary Aliens – Computer Viruses, Capitalism and the Flow of Information." *FibreCulture* 4(2005), <http://journal.fibreculture.org/issue4/issue4_parikka.html>.
- Parikka, Jussi (2006)
Tietoyhteiskunnan virukset: kapitalismi ja digitaalinen terveydenhuolto. Teoksessa *Välimuistiin kirjoitetut. Reittejä Suomen tietoteknistymisen kulttuurihistoriaan*. Turku: k&h.
- Pekkinen, Anna-Maria (2005)
Vierasvihaa verkossa – internetin rasismiaineistojen jatkoseuranta. Teoksessa *Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä*. Toim. Pentti Raittila. Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja C 39 / 2005. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Perelman, Chaïm (1996)
Retoriikan valtakunta. Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Rubin, Andrew N. (2005)
Techniques of Trouble: Edward Said and the Dialectics of Cultural Philology. *The South Atlantic Quarterly* 102:4, 861–876.
- Said, Edward (1978)
Orientalism. London: Routledge & Kegan.
- Salo, Kari & Kaj Zimmerbauer & Timo Suutari (2005)
Eteläpohjalaisuuden tuottaminen sosioemotionaalisessa sähköpostiviestinnässä. *Elore* 12:2 <http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_05/szs2_05.pdf>.
- Schwartz, Alan & Simon Garfinkel (1999)
Internet ja roskaposti. Englanninkielinen alkuteos *Stopping Spam* (1998). Suom. Tero Saarimaa. Helsinki: Suomen Atk-kustannus.
- Simone, AbdouMaliq (2004)
People as Infrastructure: Intersecting Fragments in Johannesburg. *Public Culture* 16:3, 407-429.
- Sproull, Lee & Sara Kiesler (1986)
Reducing Social Context Cues: Electronic Mail in Organizational Communication. *Management Science* 32:11, 1492–1512.
- Steinbock, Dan (1998)
Internet ja markkinointiviestinnän muodonmuutos. Helsinki: Edita.
- Steinfeld, Charles W. (1985)
Dimensions of Electronic Mail Use in Organizations. Teoksessa *Proceedings of the Annual Meeting of the Academy of Management*. Ed. by J. Pearce and R. Robinson. San Diego.
- Terranova, Tiziana (2004)
Network Culture. Politics for the Information Age. London and Ann Arbor: Pluto Press.
- Williams, Eric (1999)
E-mail and the Effect of Future Development. *First Monday* 4:8, <http://www.firstmonday.org/issues/issue4_8/williams/>.